

OCAK-KASIM 2015 İNSAN HAKLARI İHLAL RAPORU

CHP İnsan Hakları Genel Başkan Yardımcılığı

Av.Dr. M. Sezgin Tanrıkulu

Aralık 2015

OCAK-KASIM 2015 İNSAN HAKLARI İHLAL RAPORU

GİRİŞ:

2015 yılı Türkiye'nin başta Kürt sorunu olmak üzere demokratikleşmeyle ilgili tüm sorunların çözümünün dramatik bir biçimde ıskalandığı yıl olarak tarihe geçecektir. 7 Haziran genel seçimlerinde ortaya koyduğu irade 1 Kasım öncesinde ipotek altına alınan Türkiye halkı, geleceğe ilişkin derin bir karamsarlığa sürüklenmiştir.

5 Haziran'da Diyarbakır'da, 20 Temmuz'da Suruç'ta, 10 Ekim'de de Ankara'da gerçekleştirilen katliamların toplumda yarattığı derin korku ve panik duygusunun 1 Kasım'da seçmenin iradesini nasıl etkilediği kamuoyu araştırmaları tarafından ortaya konmuştur. Bu katliamların önlenmesi bir yana sonrasında sorumluların ortaya çıkarılması, ihmalkârlığın tespiti konusunda kapsamlı çalışma bile yapılmayarak toplumun belirsizlik iklimine sürüklenmesine sebebiyet verilmiştir.

Toplam 138 kişinin yaşamını yitirdiği, 631 kişinin yaralandığı bombalı saldırıların esas faillerinin ortaya çıkarılmaması, bununla ilgili yasal sürecin gizlilik adı altında zamana yayılarak unutturulmaya çalışıldığı algısı toplumda gözden kaçırılmayacak kadar güçlü bir duygudur. Ayrıca 5 Haziran'da Diyarbakır'da, 10 Ekim'de de Ankara'da gerçekleştirilen iki büyük bombalamanın seçimlerin hemen öncesine denk gelmesinin tesadüf olmadığı da görülmektedir. Çok sayıda yurttaşımızı kaybettiğimiz bu katliamların arkasındaki hakikat er veya geç ortaya çıkarılacağı gibi, iktidar uğruna toplumu kaosa sürükleyenler de bunun siyasi hesabını mutlaka verecektir.

İnsan hakları ihlallerinin had safhaya vardığı 2015 yılında insan hakları savunucuları da hedef haline getirilmiş ve bu hedef göstermeler neticesinde tüm dünyada yankı bulan bir suikast sonucu Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir Elçi hayatını kaybetmiştir. Elçi suikastı, Türkiye'de barış isteyen, insan hakları savunuculuğu yapan aktivistlere yönelik uygulamaların vardığı düzeyi simgeleştirmesi bakımından tarihe geçmiştir. 2013 yılında başlatılan ancak siyasi ve hukuki gerekleri yerine getirilmediği için giderek aksayan çözüm sürecinin 2015 yılı başından itibaren duraksaması ve akabinde sonlanmasıyla beraber insan hakları ihlalleri de hızlı bir artış göstermiştir. Dolayısıyla 2015 yılı çok sayıda katliamın yanı sıra, en azından cenazelerin gelmeyişiyle umutlandığımız çözüm sürecinin bitirildiği yıl olarak hafızalara kazınacaktır. Doğu ve Güneydoğu'da gerçekleştirilen operasyonlar ve çeşitli mahallelerde kazılan hendekler bölgedeki sivil halkın yaşamını katlanılmaz kılarken, 1990'larda köylerde gerçekleştirilen zorunlu göçün 2015 itibarıyla şehirlerde ve ilçelerde gerçekleştirildiğine tanık olmaktadır. Bu göçün, çatışmaların seyrine göre kalıcı mı yoksa dönemselsel mi olacağını hep beraber göreceğiz. Ancak bu göçü durdurmanın temel yolunun bölgede yürütülen güvenlikçi politikaya son verilerek yurttaşların can ve mal güvenliğinin sağlanmasından geçtiği açıktır.

Bölgede gerçekleştirilen ve çok sayıda ilçede keyfi bir biçimde uygulanan "aç-kapat" usulü sokağa çıkma yasakları başta hasta ve yaşlılar ve çocuklar olmak üzere bölge halkına uygulanan bir zulüm politikasıdır ve buna derhal son verilmesi gerekmektedir.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu dayalı olarak ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının yasal ve Anayasal dayanağı bulunmamaktadır. Yasalara göre sokağa çıkma yasağı uygulamasına

ancak OHAL veya Sıkıyönetim dönemlerinde başvurulabilmektedir. Dolayısıyla İl İdaresi Kanunu'na dayanarak ilan edilen sokağa çıkma yasakları tamamen hukuksuzdur.

Sokağa çıkma yasakları dolayısıyla yaşamını yitiren yurttaş sayısının Kasım ayı itibariyle 67'ye ulaştığı bilinmektedir. Uygulamanın sürdürülmesi halinde bu bilançonun her geçen gün daha da artacağı ne yazık ki gözardı edilemeyecek bir gerçektir. Sokağa çıkma yasakları süresince gerçekleşen yargısız infazların bir an önce aydınlatılması ve sorumluların hesap vermesi gerekmektedir. Ayrıca bölgede Esedullah Timi adı altında faaliyet gösterdiği söylenen JİTEM'vari yapıların bir an önce ortadan kaldırılması ve bölge halkına yönelik tehditlerin son bulması hükümetin temel görevlerinden biridir. TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 16 Ağustos 2015 tarihinden 11 Aralık 2015 tarihine kadar 7 ilde, 2014 nüfus sayımına göre toplam 1 milyon 299,061 kişinin yaşadığı 17 ilçede toplam 52 kez süresiz ve gün boyu sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş ve bunlardan en uzununu 14 gün boyunca sürmüştür.

Açık söylemek gerekirse AKP ve Saray, iktidar için barışı feda etmişlerdir! Aşağıda başta Türkiye İnsan Hakları Vakfı Dokümantasyon Merkezi ve İHD olmak üzere çeşitli kuruluşların (Bianet, Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu) günlük, aylık verilerini derleyerek çıkardığımız ihlal tablosundaki rakamlar son derece büyük bir enkaza işaret etmektedir. Haziran'a kadar sıradışı bir seyir göstermeyen insan hakları ihlallerinin, bu tarihten itibaren radikal bir artış gösterdiğini ifade etmeliyiz. Başta yaşam hakkı olmak üzere hemen tüm hak alanlarında fütursuzca ihlallerin olağanlaştırıldığı görülmektedir.

2015 yılının ilk 11 ayı boyunca 214 kişi yargısız infazla öldürülmüştür. 19 kişinin faili meçhul cinayetle katledildiği 11 aylık süreçte operasyonlar sırasında da 445 kişi yaşamını yitirmiştir.

Asker intiharları veya şüpheli asker ölümleri ise yaşam hakkı başlığı altındaki verilerden dikkat çekici bir başlık olarak varlık göstermeyi sürdürüyor. Zira yıl boyunca 29 askerin intihar ettiği veya şüpheli bir biçimde yaşamını yitirdiği elde ettiğimiz verilerdendir.

İşçi ölümünü kader olarak göstermeye çalışan ve bu ölümleri durdurmak için etkin bir önleyici mekanizma kurmaktan ısrarla geri duran AKP iktidarının bu tutumu, önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da çok vahim bir bilançoya açık kapı bırakmıştır. 2015 yılının 11 ayında 1742 işçi yaşamını yitirmiştir. İşçi yaralanmalarına dair ise elimizde net bir veri bulunmamaktadır. Başından berisöylediğimiz gibi, işçi ölümleri kader değil, önlenebilir olduğu halde tedbirsizlik yüzünden gerçekleştiği için cinayet sayılmalıdır.

Bir diğer vahim tablo ise kadına yönelik erkek şiddetine dair verileri içermektedir. Bianet'in kadına yönelik şiddet çetelesinin aylık raporlarını derleyerek ulaştığımız rakamlara göre bu yılın ilk 11 ayında 259 kadın, erkekler tarafından katledildi, 343 kadın da yaralandı. Kadına yönelik şiddet ve işçi ölümleri etkin tedbirlerle pekâlâ çok daha aşağıya çekilebilecekken, ne yazık ki siyasi iktidar bu konuda adım atmamaktadır.

İnsan Hakları Derneği'nin verileri, çocuğa yönelik şiddetin boyutlarına dair de vahim bir tabloyu gözler önüne sermektedir. Derneğin verilerine göre Kasım ayı itibariyle 16 çocuk intiharı 2 intihar girişimi gerçekleşmiş, aile içi şiddet sonucu 5, toplumsal alanda gerçekleşen şiddet sonucu ise 2 çocuk yaşamını yitirmiştir.

Kişi güvenliği bakımından da 2015 yılı ağır ihlallerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Önceki yıllarda “işkenceye sıfır tolerans” söylemini kullanan AKP iktidarları, artık bu söylemi bir kenara bırakmış ve işkencecilerin cezasızlıkla ödüllendirildiği bir politikaya meyletmiştir. Kayıtlara geçen 78 ayrı vakada, toplam 703 kişi işkenceye maruz kalmıştır. Cezaevlerinde de yine 128 kişi işkence veya kötü muameleye maruz kalmıştır. Gözaltında 4 kişinin yaşamını yitirdiği ilk 11 ay boyunca cezaevlerinde yaşamını yitirenlerin sayısı da 28’dir.

AKP iktidarının başından itibaren temel bir insan hakkı olan ifade özgürlüğüne karşı uygulamaları, sırf gazetecilik yaptığı için Cumhuriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Can Dündar ve gazetenin Ankara Temsilcisi Erdem Gül’ün tutuklanmasıyla simgeleşmiştir. Dündar ve Gül’e, MİT’in Suriye’ye geçmek üzereyken yakalanan TIR’larındaki malzemelerin silah olduğuna dair haberleri yüzünden getirilen suçlamaların iler tutar yanı olmamakla beraber, gazetecilerin söz konusu iddialarının çürütülmesi de söz konusu olmamıştır. Hükümet, gazetecilerin iddialarını yanıtlamak yerine onları cezalandırmaya yönelmiştir. 2015 yılı boyunca muhalif basın ağır saldırılara maruz kalmış ve farklı görüşlerin, hükümetin uygulamalarını ifşa eden belgelerin yayılmasına engel olunmaya çalışılmıştır. Kayyum atamalarıyla gazete ve TV’lerin ele geçirilmesi de ayrı bir vaka olarak Türkiye tarihine bir kara leke olarak geçmiştir. Aralık 2015 tarihi itibariyle Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu’nun verilerine göre 32 gazeteci çeşitli hapis hanelerde tutulmaktadır.

Yurttaşların bilgiye erişim hakkının engellenmesi konusunda gerçekleştirilen internet yasakları da 2015 yılının AKP karnesinde kabarık bir yer tutmaktadır. En az 233 web sitesinin erişime engellendiği bu dönemde özellikle Kürt sorunu bağlamı çatışmalara dair bilgi erişimine yön verilmek istendiği açıktır.

7 Haziran ve 1 Kasım olmak üzere iki genel seçimi yaşayan Türkiye, bu dönemde en az 156 parti binasına yönelik saldırıya da tanıklık etmiştir. Başta HDP olmak üzere CHP ve AKP’nin de muhtelif binalarına saldırılar gerçekleşirken, HDP Genel Merkezi’nin Ankara’nın göbeğinde kundaklanarak yakılması mutlaka aydınlatılması gereken bir olaydır.

Ülke içinde yaşanan gerilim ve çatışma Türkiye toplumunun demokrasi ve özgürlük ihtiyacını her geçen gün daha da hayati bir öneme haiz kılmaktadır. AKP’nin içeride ve dışarıda yürüttüğü gerilim politikasına bir an önce son vermesi yükümlülüğün bir gereğidir.

Diğer yandan hükümetin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın ilgili hükümleri başta olmak üzere ulusal ve uluslararası kanun ve belgelerin gereklerini yerine getirmesi için mücadele yürütenlerin de hiç olmadığı kadar aktif hale gelmesi kaçınılmazdır. 2015 yılı insan hakları alanında yaşanan ağır ihlaller yılı olduğu gibi, bu ihlallerin önlenmesi için mücadele yürüten hak savunucularının da zorlu bir yılı haline gelmiştir. 2016’da insan hakları mücadelesini hep beraber yükselterek kişi hak ve hürriyetlerine yönelik saldırıları durdurmak zorunda olduğumuz bilinciyle hareket edeceğiz.

Aşağıdaki veriler, bu konunun ne kadar hayati olduğunu ortaya koymasından da önemlidir. Bu vesileyle, insan hakları ve barış mücadelesi yürütürken yaşamını yitiren tüm yurttaşlarımızı saygıyla anıyor, önümüzdeki zorlu insan hakları mücadelesini, bu uğurda can verenlere adayacağımızın bilinmesini istiyorum.

Saygılarımla,

YAŞAM HAKKI

	Ölü	Yaralı	Vaka
Yargısız İnfaz	214	242	-
Operasyon	445	656	-
Silahlı Çatışma	21	28	
Bombalı Saldırı	138	631	5
İş Kazası	1742	Veri Yok	-
Asker İntiharları- Şüpheli Asker Ölümü	29	-	-
Faili Meçhul	19	2	-
Siviller Arası Saldırıları	1	9	-
Nefret Saldırıları	3	6	-
Suriye’de Çatışmalar	1	-	-
Kara Mayınları	2	24	-
Öldürülen Gazeteci	2		
Kadına Yönelik Erkek Şiddeti	259	343	
Çocuğa Yönelik Şiddet- Çocuk İntiharları	23 (16 intihar, 5 aile içi, 2 toplumsal alanda şiddet sonucu)	5	

TOPLAM	2.899	1.946	5
--------	-------	-------	---

KİŞİ GÜVENLİĞİ

	Vaka Sayısı	Mağdur Sayısı
İşkence	78	703
Zabıta	4	9
Tecavüz	1	1
Asker	5	13
Özel Güvenlik	1	2
Gözaltında Ölüm	4	4
Okul	4	17
Huzurevi-Bakımevi	2	1
TOPLAM	99	750

CEZAEVLERİ

	Kişi
Ölüm	28
İşkence ve Kötü Muamele	128
Sağlık Hakkı/Hastalık	46
Görüş Yasağı	1
Sevk	412
Çadırkent Yangınında Ölen	3
Açlık Grevi Eylemcisi	4
Tahliye Edilen Hasta Mahpus	4
Hücre Cezası	301 gün (Toplam 32 kişi)
İntihar Girişimi	1

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

İLGİLİ KANUN MADDESİ	Mahkûmiyet	Beraat	Yargılanan	Para Cezası	Gözaltı	Tutuklu
299	180 yıl, 17 gün (14 Kişi)	10	64	-	129	34
TMY	48 yıl 11 ay, 20 gün (42 kişi)	18	57	7500 TL (1 Kişi)	63	6
267 (iftira)	-	1	-	-	-	-
300	-		1	-	1	1
301	2 yıl 9 ay (toplam 4 Kişi)	1	17	-	-	-
216	-	1	4	-	2	-
215	-	1	-	,	1	1
214	-	-	-	-	4	4
125	15 yıl 6 ay 20 Gün (15 kişi)	56	91	62 bin 556 TL (9 Kişi)	2	1
314	-	1	3	-	1	1
318 vb	1 yıl 3 ay (1 Kişi)	-	5	9 bin TL (1 Kişi)	-	-
326	-	-	-	-	1	1
285	-	2	12	-	-	-
2911 sayılı yasa	-	3	298	-	-	-
220	-	-	-	-	1	1
Siyasi Partiler Yasası	-	1	-	-	-	-
Yayın yasağı	12	,	,	,	,	,
İnternet Yasağı	233	,	,	,	,	,
Gazeteye Baskın	1	,	,	,	,	,
Tutuklu Gazeteci Sayısı	-	-	-	-	-	32

Toplatma Kararı Verilen Afiş	1	,	,	,	,	,
Toplam	-	95	552	-	205	82

TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ

	Gözaltı	Tutuklama	Yaralı
Kürt Meselesi	1.317	129	121
Newroz-Nevroz	55	-	10
İşçi	65	-	4
YÖK Protestosu	85	-	-
G-20 Zirvesi	76	-	-
1 Mayıs	418	44	22
Hükümeti Protesto	29	-	-
Çevre	18		
Diğer	1155	1	5
Toplam	3218	174	162

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

	Gözaltı	Tutuklam a	Para Cezası	Ölüm	Yaralı	Seçim Çalışmasına Saldırı
Kürt meselesi veya KCK Soruşturması Bağlamı	2897	1075	-	-	-	-
7 Haziran	80	-	-	1	3	87
Diğer	406	39	-	-	-	
Toplam	3383	1114	-	1	3	87
Kapatma Davası	Kapatılan	Saldırıya uğrayan siyasi parti, dernek vs.	Baskın Yapılan Kurum			
2	3	156	3			

16 AĞUSTOS 2015 İLE 12 ARALIK 2015 TARİHLERİ ARASINDA İLAN EDİLEN SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI VE BİLANÇOSU

TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 16 Ağustos 2015 tarihinden 11 Aralık 2015 tarihine kadar 7 ilde, 2014 nüfus sayımına göre toplam **1 milyon 299,061 kişinin** yaşadığı **17 ilçede** toplam **52 kez** süresiz ve gün boyu sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş ve bunlardan **en uzun 14 gün** boyunca sürmüştür.

TOPLAMDA 52 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş olan 7 il ve ilçeleri aşağıdaki gibidir:

DİYARBAKIR'daki 8 ilçede toplam 31 kez sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Lice - 7 kez (2014 nüfus sayımına göre 26,427 kişi yaşıyor)

Silvan - 6 kez (2014 nüfus sayımına göre 86,663 kişi yaşıyor)

Sur - 6 kez (2014 nüfus sayımına göre 121,75 kişi yaşıyor)

Bismil - 4 kez (2014 nüfus sayımına göre 112,461 kişi yaşıyor)

Hani - 4 kez (2014 nüfus sayımına göre 32,413 kişi yaşıyor)

Yenişehir - 1 kez (2014 nüfus sayımına göre 206,534 kişi yaşıyor)

Dicle - 1 kez (2014 nüfus sayımına göre 40,33 kişi yaşıyor)

Hazro - 2 kez (2014 nüfus sayımına göre 17,54 kişi yaşıyor)

MARDİN'deki 3 ilçede toplam 9 kez sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Nusaybin - 5 kez (2014 nüfus sayımına göre 116,68 kişi yaşıyor)

Dargeçit - 2 kez (2014 nüfus sayımına göre 28,601 kişi yaşıyor)

Derik - 2 kez (2014 nüfus sayımına göre 61,32 kişi yaşıyor)

ŞIRNAK'taki 2 ilçede toplam 5 kez sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Cizre - 4 kez (2014 nüfus sayımına göre 132, 857 kişi yaşıyor)

Silopi - 1 kez (2014 nüfus sayımına göre 121,11 kişi yaşıyor)

HAKKÂRİ'nin Yüksekova ilçesinde toplam 4 kez sokağa çıkma yasağı ilan edildi - (2014 nüfus sayımına göre 117,44 kişi yaşıyor)

Ayrıca **MUŞ'un Varto ilçesinde** (2014 nüfus sayımına göre 32,378 kişi yaşıyor), **BATMAN'ın Sason ilçesinde** (2014 nüfus sayımına göre 30,646 kişi yaşıyor) ve **ELAZIĞ'ın Arıcak ilçesinde** (2014 nüfus sayımına göre 15,306 kişi yaşıyor) **1'er kez sokağa çıkma yasakları ilan edildi.**

SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI

16 Ağustos 2015...
...12 Aralık 2015

DIYARBAKIR

İLÇELER: Lice, Silvan,
Sur, Bismil, Hani,
Yenişehir, Dicle, Hazro
Nüfus: 644,118
ilan sayısı: 31

MARDİN

İLÇELER: Nusaybin,
Dargeçit, Derik
Nüfus: 205,701
ilan sayısı: 9

SIRNAK

İLÇELER: Cizre - Silopi
Nüfus: 253,868
ilan sayısı: 5

HAKKARİ

İLÇELER: Yüksekova
Nüfus: 117,044
ilan sayısı: 4

Yasak altında yaşayan toplam nüfus: 1,299,061
Toplam ilan sayısı: 52
En uzun ilan süreleri: 14 gün-Nusaybin, 12 gün-
Silvan, 8 gün-Cizre...

12.12.2015-HRF1